

Avoin tiede ja tutkimus -hankkeen asiantuntijaryhmä 13. kokous 13.4.2016

Paikka: Tieteiden talo, Kirkkokatu 6, seminaarihuone 313

Aika: 10-12

Osallistujat:

Pirjo-Leena Forsström, CSC – Tieteen tietotekniikan keskus Oy (puheenjohtaja)
Hilppa Gregow, Ilmatieteen laitos
Juha Haataja, opetus- ja kulttuuriministeriö
Jyrki Hakapää, Suomen akatemia
Konsta Happonen, Open Knowledge Finland ry
Nina Hyvönen, Kansalliskirjasto
Keijo Hämäläinen, Helsingin yliopisto
Risto Kaikkonen, Terveystieteiden tutkimuskeskus
Marianne Johnson, Tilastokeskus, sijaisena Jussi Heino
Minna Karvonen, opetus- ja kulttuuriministeriö
Anne Kauhanen-Simanainen, valtiovarainministeriö
Eeva Kaunismaa, opetus- ja kulttuuriministeriö
Jyrki Kettunen, Arcada
Helena Laaksonen, Tietoarkisto
Aila Louhelainen, Oulun yliopiston kirjasto
Sanna Marttinen, LYNET
Mikko Mönkkönen, Jyväskylän yliopisto
Sami Niinimäki, opetus- ja kulttuuriministeriö
Eeva Nyrövaara, Helsingin yliopisto
Marit Olander, valtioneuvoston kanslia
Soile Ollila, Tekes
Sari Räisänen, Kansalliskirjasto
Viveca Still, opetus- ja kulttuuriministeriö

Sihteeri *Jenni Hyppölä*, CSC – Tieteen tietotekniikan keskus Oy

Vierailijat:

Piia Naukkarinen, Kansalliskirjasto
Suvi Remes, CSC

Liitteet:

Liite 2: Edellisen kokouksen 3.2.2016 pöytäkirja
Liite 3: Avoimen julkaisemisen tuen malli –raportti

Asialista

1. Kokouksen avaus ja asialistan hyväksyminen

Puheenjohtaja avasi kokouksen klo 12.02. Hyväksyttiin asialista. Päätettiin kokouksen loppupuolella siirtää kohdat 9, 10, 11, 13, ja 14 käsiteltäväksi sähköpostitse.

2. Edellisen kokouksen pöytäkirjan hyväksyminen, Liite 2.

Hyväksyttiin 3.2.2016 pidetyn kokouksen pöytäkirja.

Keskusteluasiat

3. Avoimen julkaisemisen tuen malli (*Piia Naukkarinen*)

Piia Naukkarinen Kansalliskirjastosta esitteli selvitystä avoimen julkaisemisen tuen mallista ja sen kustannuksista. Tavoitteena oli selvittää julkaistujen avointen artikkelien määrä, ns. julkaisumaksuja (APC) ja nykyisiä avoimeen julkaisuun liittyviä rahavirtoja. Naukkarisen mukaan selvittäminen oli työlästä mm. puutteellisista tiedoista ja erilaisista kirjauskäytännöistä johtuen, minkä johdosta selvityksessä päädyttiin tekemään arvioita saatavilla olevan tiedon pohjalta.

Keskustelussa todettiin, että julkaisutoiminnan kustannusten selvittäminen kokonaisuutena on vaikeaa tällä hetkellä ja se on saatava kuntoon kokonaiskuvan saamiseksi. Keskustelua on käytävä ja kokonaisuus on mietittävä sekä kansallisella että kansainvälisellä tasolla. Kustannusrakenne ja toimijat on mietittävä tarkkaan. Strateginen päätös on tehtävä ylätasolla, mutta päätösvalta on palautettava alemmalle tasolle, jossa on paras kustannustietoisuus. Suunnanmuutokseen tarvitaan faktapohjaa. MPG:n selvitys osoitti että kustannusjärjestelmässä on rahaa, ja kyse on sen uudelleen allokoinnista. Käytäntöjen muuttuminen vaatii kuitenkin aikansa.

Edelleen todettiin, että keskustelua julkaisukustannuksista käydään ja tietoa niistä kerätään parhaillaan useissa maissa. EU-tason yhteisen rintaman kokoamista kustantajaneuvotteluihin hankaloittavat maiden erilaiset tavoitteet ja aikataulut. Myös rinnakkaistallentaminen ja pitkäaikaissaatavuuden turvaaminen on huomioitava neuvotteluissa ja erilaisissa ratkaisumalleissa. Julkaisufoorumilla on tärkeä ohjaava rooli tässä.

4. Avoimen tieteen koulutus 2016 (*Sari Räisänen*)

Koulutuskoordinaattori Sari Räisänen esitteli kuluvan vuoden koulustoittoa. Painopiste on tukea avoimen tieteen opetuksen jalkauttamista korkeakoulujen opetukseen. Tämä toteutetaan rakentamalla modulaarinen avoimen tieteen oppimisympäristö, koulutusmateriaalivaranto, verkkokurssi tutkijakouluille, osaajaverkosto sekä osaajakoulutuksilla. Koulustoittoa tehdään tiiviissä yhteistyössä korkeakoulujen kanssa.

Keskustelussa todettiin tohtorikouluihin suuntautumisen olevan tärkeää. Organisaatioiden omat ja alakohtaiset kurssit tukevat yhteistä koulutusta. Muutoksen toteuttamiseksi tulee huomioida myös nykyiset tutkijat, erityisesti PI:t, joita tavoitetaan esimerkiksi Akatemian tilaisuuksilla.

5. Ajankohtaisia metatietoasioita (*Suvi Remes*)

Suvi Remes kertoi tutkimusaineistojen metatietomallista. Tietomallityössä ollaan tuottamassa sovellusta DCAT-mallista sovellettuna tutkimusympäristöön. Metatietomallit tarjotaan linkitettynä ja avoimena datana, jolloin saadaan koneluettavat tietomääritykset palvelukehityksen tueksi.

6. Syksyn avoimen tieteen foorumi 22.11.

Eeva Kaunismaa kertoi foorumiin haluttavan perinteisistä poikkeavia teemoja, alustuksia ja esittäjiä, sekä vuorovaikutteisia ja uusia tapoja toteuttaa seminaari. Keskustelussa esitettiin yritys yhteistyötä ja avoimen datan hyödyntämistä tutkimustiedon hyödyntämisessä. Samaan aikaan järjestetään Nordic Open Access forum ja syksyllä niin ikään Hack for Norden -tapahtuma, joiden kanssa voisi löytyä yhteistä tarttumapintaa. Ehdotuksia voi laittaa Eeva Kaunismaalle.

Tiedoksi

7. Avoin Kansalliskirjasto –politiikka (*Nina Hyvönen*)

Nina Hyvönen esitteli Avoin Kansalliskirjasto –politiikkaa. Kahdeksankohtaisessa ohjelmassa määritellään toimenpiteitä avoimuuden toteuttamiseksi. Avoin toimintatapa lisää luottamusta ja yhteiskunnallista vaikuttavuutta.

8. Tilannekatsaus avoimesta datasta, kattaen Share PSI-projektin parhaine käytäntöineen (*Anne Kauhanen-Simanainen*)

Anne Kauhanen-Simanainen esitteli avoimen datan avulla tavoiteltavaa tiedon innovatiivista hyödyntämistä. Avoimen tiedon toimenpideohjelma 2013-2015 koordinoi, tuki ja vauhditti tietovarantojen avaamista ja loi yhteisiä käytäntöjä. Tietovarantoja on avattu jo ennen hanketta ja avaaminen jatkuu hankkeen jälkeen pysyvänä toimintana. Kansainvälisessä vertailussa Suomi sijoittuu julkisen datan avaajana viidenneksi. Share PSI 2.0 -projektissa järjestetään työpajoja ja kerätään ja kehitetään parhaita käytäntöjä PSI (Public Sector Information) -direktiivin täytäntöönpanemiseksi ja yhteentoimivuuden parantamiseksi. Ohjeisto julkaistaan syksyllä 2016. Tutkimusaineistot eivät kuulu PSI-direktiiviin piiriin.

9. (Ajankohtaisia kansainvälisiä avoimen tieteen asioita) Tiedoksi sähköpostissa
10. (Kohti tutkimuksen tuotosten pitkäaikaissaatavuutta: eteneminen) Tiedoksi sähköpostissa
11. (Viitearkkitehtuuri hyväksyty) Tiedoksi sähköpostissa

12. Muut asiat: organisaatioiden kuulumiset

TSV: Avoimuus tulossa vahvasti tieteellisten seurojen julkaisutoimintaan. Julkaisufoorumin mahdollisuuksia edistää avoimuutta olisi hyvä selvittää avoimutta tukevaan tutkimustietoon perustuen.

Tutkimusinfrastruktuurikomitea: avoimuus on nostettu esille mm. datapolitiikassa. ESFRI on julkaissut datapolitiikan, jossa määritellään pitkä embargo, jonka jälkeen raakadata on avattava.

Finelib-Elsevier -neuvottelut on aloitettu.

HY: uusi strategia, jossa avoin tiede ja tutkimus yhtenä isona pääteemana. Datainfrastruktuurin kehittämiseksi on perustettu kaikki tutkijoiden palvelut huomioiva hanke. Yhteistyötä tehdään mm. Helsingin kaupungin kanssa. Pyritään kehittämään kokonaisuutta tutkijoita ja käyttäjäryhmiä kuullen ja olemassa olevia palveluja hyödyntäen.

Oulun yo: uusi strategia julkaistu, avoin toiminta nostettu yhdeksi alueeksi, datapolitiikka julkaistu, julkaisupolitiikka työn alla. Tutkijoille on julkaistu oppaita sekä avattu data- ja julkaisuasioiden help desk -sähköpostipalvelut.

Tilastokeskus: strategia, betaversio viranomaisten yhteisestä, tutkijoiden käytettävissä olevasta aineistokatalogista, jossa mukana ainakin puolustusvoimat ja TEM. Metatietomalli on olemassa. Tulossa on sensitiivisten aineistojen käyttöön sopiva etäkäyttöjärjestelmä, jossa tutkijat voivat käyttää aineistoja mutta niitä ei luovuteta eteenpäin.

LYNET: Verkostoon kuuluvat seitsemän tutkimuslaitosta etenevät omaan tahtiinsa, joillakin on jo datapolitiikka valmiina. Seuranta-aineistoja on avattu ja tutkimusaineistoja resurssien mukaan.

Lisäksi OKM:n taholta kerrottiin, että komissio aloittanut julkisen kuulemisen kustantajien lähioikeussuojasta. Tämä vaikuttaisi mm. julkaisuihin liittyviin palveluihin. Kuuleminen päättyy 15.6. ja organisaatiot tai henkilöt voivat vastata siihen. Komission esitys on tulossa syyskuussa.

13. (Hankkeen tulevia tapahtumia)
 - 8.4. ATT-osaajakoulutus, Aalto-yliopisto
 - 20.4. ATT-osaajakoulutus, Oulun yliopisto

- 10.5. ATT-osaajakoulutus, Lappeenrannan yliopisto

14. Seuraava kokous

Keskiviikkona 1.6. klo 10-12, Tieteiden talo, seminaarihuone 313.

15. Kokouksen päätös

Puheenjohtaja päätti kokouksen klo 12.03